

SAHRA ALTI AFRİKA'DA TEKNİK VE MESLEKİ EĞİTİM ÜZERİNE BİR İNCELEME: USAID - GİZ VE TİKA ÖRNEKLERİ

GAMZE ATAK ABUKAN*

Kalkınma, II. Dünya Savaşı sonrası dönemden günümüze değin hem bu alanda entelektüel çaba gösterenler hem de saha çalışanları tarafından üzerine düşünölen, sorgulanan, yorumlanan ve bu yolla (yeniden) üretilen kavramlardan biri olmuştur. 20. yüzyıl sonlarında ise küresel gündemin önemli/öncelikli maddelerinden biri haline gelmiştir.

Birleşmiş Milletler tarafından 2000 yılında ilan edilen Milenyum Kalkınma Hedefleri ile küresel kalkınma gündeminin yeni rotası çizilmiştir. Bu hedeflerin 2015 yılında değerlendirilmesi neticesinde, kalkınmanın sürdürülebilirliği gündemin en üst sırasına yükselmiş ve 2030 yılına dek gerçekleştirilmesi öngörölen 17 amaç, *Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları* olarak ortaya konulmuştur. Bu amaçlar; yoksulluk ve açlıkla mücadele edilmesi, cinsiyet eşitliğinin sağlanması, insan onuruna yakışır iş imkânlarının yaratılması, ekonomik büyüme ve iklim değışikliği konusunda atılacak adımlara kadar geniş bir yelpazede pek çok hususu içermektedir. Küresel bir eylem çağrısı olarak ortaya konulan amaçlardan dördüncüsünü *“kapsayıcı ve hakkaniyete dayanan nitelikli eğitimin sağlanmasını ve herkes için yaşam boyu öğrenim fırsatlarının teşvik edilmesini”* temel alan *“nitelikli eğitim”* oluşturmaktadır. Teknik ve mesleki eğitim ise hem eğitim amacı altında ve hem de diğer amaçlara etki eden doğası ile sürdürülebilir kalkınma gündeminin önemli başlıklarından biri olarak dikkat çekmektedir.

Dünyanın pek çok coğrafyasında göröldüğü üzere, Sahra Altı Afrika'da da iş gücü talebi hızla büyüyen iş gücü arzı için istihdam imkânları sunma konusunda yetersiz kalmaktadır. Mevcut istihdam olanakları ise insan onuruna yakışır iş koşullarını sağlamaktan yoksundur. Sahra Altı Afrika açısından sorunun derinliğini ve çözüm önerilerinin aciliyetini dünyanın diğer bölgelerine nazaran artıran unsurlardan biri de nüfus projeksiyonlarıdır. Milyonlarca yeni katılımcıya iş yaratma göreviyle başa çıkmak için mücadele eden bölge ekonomileri için her geçen gün

* Gamze ATAK ABUKAN, TİKA Uzmanı, g.atak@tika.gov.tr

artan iş gücü, söz konusu ülkelerin sürdürülebilir kalkınmasının sağlanmasında dikkate alınması gereken önemli parametrelerdendir. Bu çerçevede teknik ve mesleki eğitim, nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi ve istihdamı noktasında kilit alanlardan biri olarak ön plana çıkmaktadır.

Sahra Altı Afrika'da sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasında, *eğitim hususunda sağlanacak başarı ve bu bağlamda teknik ve mesleki eğitim alanında kaydedilecek ilerlemenin, ekonomik-toplumsal ve çevresel hayatın diğer alanlarına da sirayet ederek kalkınmanın gerçek anlam ve amaçlarına ulaşmasına katkı sunacağı bu tezin ana savını* oluşturmaktadır. Bu kapsamda, küresel kalkınma gündeminin bellemiğini oluşturan sürdürülebilir kalkınma amaçları ekseninde, Sahra Altı Afrika açısından teknik ve mesleki eğitimin önemi ortaya konulmaktadır.

Tezin birinci bölümü, kalkınma ve eğitim arasındaki ilişkiye öncelikle genel ardından teorik bir bakış açısı sağlamak gayesindedir. Bu bölümde, anlam, içerik ve kapsamı zaman içinde farklılaşan kalkınma gündemlerinde ağırlığını ve önemini koruyan hususlardan biri olan eğitim ile kurulan güçlü bağa dikkat çekilmektedir. Bu çerçevede, teknik ve mesleki eğitim ile kalkınma arasındaki ilişki, genel teori ve yaklaşımlardan hareket ve çıkarım ile ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

İkinci bölüm, öncelikle tarihsel olarak ana hatlar üzerinden kalkınma kavramının geçirdiği değişimin/dönüşümün tartışılması ve 2015 sonrası dönemde küresel kalkınma gündeminin öne çıkan başlığını oluşturan sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin temel tanımları içeren kavramsal bir çerçevenin sunulmasına yöneliktir. Ardından teknik ve mesleki eğitimin sürdürülebilir kalkınma amaçları bağlamındaki yeri ve önemine ışık tutulması amaçlanmaktadır. Bölümün devamı teknik ve mesleki eğitimin tarihsel olarak gün yüzüne çıkışı ve bu durumun nedenleri ile gelişimine dair bütüncül bir resmin ortaya konulması, akabinde ise kavramsal çerçevenin sunulmasını içermektedir.

Tezin üçüncü bölümü, Sahra Altı Afrika'da teknik ve mesleki eğitime ilişkin öncelikle sömürge dönemi ve sömürge sonrası dönemi içeren tarihsel bir bakış açısı sunulmasına, akabinde teknik ve mesleki eğitimin konumlandırılışı ve özelliklerine yer verilmesine yöneliktir. Bölümün devamında teknik ve mesleki eğitimin Sahra Altı Afrika özelindeki belirleyici nitelikleri, temel dinamikleri, sağlayıcıları, finansmanı ve sektörel özellikleri incelenmektedir. Ardından, Afrika Birliği bağlamında teknik ve mesleki eğitim ele alınarak örgütün konuya ilişkin stratejileri ortaya konulmaktadır. Bu bölüm kapsamında pek çok boyutuyla değerlendirilen teknik ve mesleki eğitimin Sahra Altı Afrika'ya özgü özelliklerinin ve sorun alanlarının izi sürülmektedir. Söz konusu bölüm elde edilen veriler ve değerlendirmeler ışığında teknik ve mesleki eğitimin sürdürülebilir kalkınma açısından taşıdığı anlam ve önemin tartışılması ile sonlandırılmaktadır.

Dördüncü bölüm, Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID), Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu (GIZ) ve Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı'nın (TİKA) eğitim sektöründeki proje ve faaliyetlerine ilişkin genel bir değerlendirmenin yapılması, ardından teknik ve mesleki eğitime yönelik yaklaşım ve politikalarının ele alınmasına yöneliktir. Teknik ve mesleki eğitim alanında Kenya ve Senegal özelindeki faaliyetlerinin incelenmesi ile de konuya ilişkin mevcut bulguların iki ülke özelinde nasıl billurlaştığının ortaya konulması hedeflenmektedir. Tez, teknik ve mesleki eğitim alanında TİKA için Sahra Altı Afrika'ya yönelik öneriler sunulması ile sonlandırılmaktadır.

Bu tez, zihin dünyalarında açlık, yoksulluk, işsizlik gibi negatif imgelerle yansımaya bulan Sahra Altı Afrika'nın teknik ve mesleki eğitim alanındaki gerçeğini anlama/anlamlandırma gayretinin bir ürünüdür. Bu doğrultuda, küresel kalkınma gündemi bağlamında Sahra Altı Afrika'da teknik ve mesleki eğitim konusunu, nitel veri analizi yöntemleri kullanılarak gerçekçi ve bütüncül bir yaklaşımla incelemektedir. Bu kapsamda tez, Sahra Altı Afrika'nın sürdürülebilir kalkınması için gerekli becerilerin düşük maliyetli ve optimum fayda sağlayacak biçimde geliştirilmesi, iş gücü arz ve talep piyasaları arasında denge kurulması üzerinde temellenmektedir. Tüm bu hususlar ışığında *tezin temel amacı, bölgeye dair bütüncül bir resmin ortaya konularak sağlıklı bir değerlendirme ve analiz yapılması, bölge gerçekliği ile örtüşen öneriler ve TİKA için bir yol haritası sunulmasıdır.*